

Sygn. akt II KK 160/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Andrzej Ryński

Protokolant Anna Janczak

w sprawie R. F.

skazanego z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 15 czerwca 2016 r.,

bez udziału stron, w trybie art. 535 § 5 kpk

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, na korzyść skazanego,
od wyroku nakazowego

Sądu Rejonowego Rejonowy w W.

z dnia 19 sierpnia 2014 r., sygn. akt III K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W.**

UZASADNIENIE

R. F. został oskarżony o to, że w okresie od 24 maja 2011 r. do 2 kwietnia 2014 r. w W. uporczywie uchylał się od obowiązku płacenia alimentów, zasądzonych na mocy orzeczeń sądowych, na rzecz syna A. F., przez co naraził go na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych,

tj. o czyn z art. 209 § 1 k.k.

Wyrokiem nakazowym z dnia 19 sierpnia 2014 r., sygn. akt III K (...), Sąd Rejonowy w W. uznał R. F. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania kontrolowanej, nieodpłatnej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin miesięcznie oraz zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciężącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie dziecka A. F.

Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 17 września 2014 r.

Kasację od opisanego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 500 § 1 i 3 k.p.k. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania), polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego oskarżonemu czynu oraz jego wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów wskazanych w akcie oskarżenia zarówno wina jak i okoliczności czynu zarzucanego oskarżonemu budziły poważne wątpliwości, co winno skutkować skierowaniem sprawy do rozpatrzenia na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest zasadna w stopniu oczywistym, co pozwala na jej uwzględnienie w trybie określonym w art. 535 § 5 k.p.k.

Zaskarżony przez Rzecznika Praw Obywatelskich wyrok nakazowy zapadł z rażącym naruszeniem art. 500 § 1 i 3 k.p.k., albowiem w sprawie brak było podstaw do wydania wyroku w trybie nakazowym. Zgodnie z art. 500 § 1 i 3 k.p.k. możliwość wydania wyroku nakazowego istnieje w przypadku, gdy materiał dowodowy zebrany w sprawie pozwala na stwierdzenie, że okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. W przeciwnym wypadku koniecznym jest rozpoznanie sprawy na rozprawie głównej.

Z akt sprawy o sygn. III K (...) wynika, że wniosek o ściganie R. F. złożył Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w S., wskazując że R. F. posiada wobec Skarbu Państwa zobowiązanie w wysokości 21.051,26 zł z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego na rzecz A. F. We wniosku o ściganie nie zawarto jednak informacji odnośnie okresu, w jakim przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. miał dopuścić się R. F.

W toku dochodzenia przesłuchano matkę A. F. – K. D., która wskazała, że od momentu zasądzenia alimentów, czyli od grudnia 2009 r., R. F. nie wywiązuje się z ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego.

O ile akta postępowania przygotowawczego nie zawierają danych o karalności R. F., to na k. (...) akt sprawy znajduje się notatka urzędowa funkcjonariusza policji, z której wynika, że przeciwko R. F. prowadzone było postępowanie o czyn z art. 209 § 1 k.k. za okres od listopada 2009 r. do 23 grudnia 2010 r. i od 5 stycznia 2011 r. do 23 maja 2011 r.

Kwestia ewentualnej karalności R. F. nie została zweryfikowana także po wniesieniu aktu oskarżenia w sprawie, która to zarządzeniem z dnia 2 lipca 2014 r. została skierowana na posiedzenie w przedmiocie wydania wyroku nakazowego (*k. (...) akt sprawy*), który to – o czym była już mowa powyżej – wydano w dniu 19 sierpnia 2014 r.

Tymczasem R. F. był już uprzednio karany za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., popełnione na szkodę A. F. Wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 marca 2013 r., sygn. akt III K (...), R. F. za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k. – popełnione w okresie od 5 stycznia 2011 r. do października 2012 r. – wymierzono karę 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby.

To z kolei oznacza, że okres uporczywego uchylania się od ciążącego na R. F. obowiązku łożenia na utrzymanie A. F. przyjęty w wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 marca 2013 r., sygn. akt III K (...) (od 5 stycznia 2011 r. do października 2012 r.), pokrywa się częściowo z czasem popełnienia czynu przypisanego R. F. w wyroku nakazowym tego Sądu z dnia 19 sierpnia 2014 r. (od 24 maja 2011 r. do 2 kwietnia 2014 r.).

Powyższe czyniło koniecznym skierowanie sprawy na rozprawę celem wyjaśnienia tych okoliczności, co niestety nie miało miejsca. Sąd Rejonowy w W. rażąco obraził więc art. 500 § 1 i 3 k.p.k., co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem przy zaistniałych wątpliwościach, które powinny być wyjaśnione w toku procesu, zastosowanie trybu nakazowego było wykluczone.

Niezależnie od powyższego we wniesionej kasacji Rzecznik Praw Obywatelskich słusznie zwrócił uwagę, że materiał dowodowy zgromadzony na etapie postępowania przygotowawczego, niezależnie od kwestii związanych z czasem popełnienia przestępstwa, również i tym zakresie nie pozwalał na jednoznaczne przyjęcie, bez przeprowadzenia rozprawy, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamię określające czynność sprawczą uchylania się, a tym bardziej znamię uporczywego uchylania się, o których mowa w art. 209 § 1 k.k. W tym zakresie niezbędne było chociażby dogłębne zapoznanie się przez Sąd Rejonowy z wyjaśnieniami R. F., w których zaprzeczył on, aby miał zamiar uporczywego uchylania się od płacenia zasądzonych alimentów na rzecz syna. W orzecznictwie Sądu Najwyższego w zasadzie jednoznacznie wskazuje się natomiast, że jednym ze znamion przestępstwa uchylania się od obowiązku alimentacyjnego jest uporczywość uchylania się od tego obowiązku, a zatem wystąpienie po stronie sprawcy złej woli polegającej na umyślnym uchylaniu od tej powinności, mimo możliwości jej wykonywania (*zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2007 r., III KK 144/07, LEX nr 307769*).

Z powyższego wynika zatem, że uznanie przez Sąd Rejonowy w W., że okoliczności czynu i wina R. F. nie budzą wątpliwości oraz że zachodzą wszelkie podstawy do wydania wyroku nakazowego, było całkowicie nieuprawnione. Sąd ten winien był stwierdzić, że w sprawie istnieją wątpliwości, przede wszystkim co do prawidłowości określenia ram czasowych przestępstwa zarzucanego oskarżonemu i sprawę skierować do rozpoznania na zasadach ogólnych. Skoro zaś tego nie uczynił, to rażąco naruszył prawo, a to z kolei miało niewątpliwie istotny wpływ na treść jego orzeczenia.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien mieć na uwadze nie tylko to, że kasacja została wniesiona na korzyść oskarżonego, ale również zważając na charakter zarzucanego czynu rozważyć, czy i w jakim zakresie

zachodzi stan powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Rozważania tego rodzaju zyskają natomiast na aktualności tylko w sytuacji, gdy analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym wyjaśnień oskarżonego, doprowadzi do przekonania, że R. F. uporczywie uchylał się od płacenia alimentów w rozumieniu art. 209 § 1 k.k., a zatem mając ku temu realne i faktyczne możliwości alimentów nie płacił i czynił to celowo.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

r.g.